

Advies voor bestek belevingsonderzoek inzake een Kindfocus in de Stadsmonitor

Er is steeds meer erkenning voor het belang van het **betrekken van kinderen en jongeren** in wetenschappelijk onderzoek. In de Vlaamse praktijk blijft deze betrokkenheid echter al te vaak beperkt tot het bevragen van kinderen en jongeren door volwassenen. Hoewel kinderen en jongeren op die manier gewaardeerd worden als 'experten' van hun eigen leefwereld (wat een belangrijke bouwsteen is voor de ontwikkeling en ondersteuning van een kindbeeld dat actorschap en rechten onderschrijft), verandert deze vorm van samenwerking weinig of niets aan de *status quo* van het machtsonevenwicht tussen kinderen en volwassenen in onze samenleving. Met dit advies wil het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi) aantonen hoe het vergaren van kennis door het voeren van belevingsonderzoek meer kan zijn dan enkel een doel op zich, en ruimte kan laten voor een **vorm van maatschappelijke verandering** die deze *status quo* beïnvloedt in de richting van meer sociale rechtvaardigheid en menselijke waardigheid voor kinderen en jongeren.

Onder andere voor Dedding et al. (2013) ligt de sleutel in oprechte, effectieve en actieve deelname van kinderen aan onderzoek over thema's die hen aanbelangen. Deze participatie kan verschillende gradaties aannemen. KeKi adviseert om bij de voorliggende opdracht te denken aan **samenwerkende participatie**, waarbij eigenaarschap over het onderzoek wordt gedeeld tussen de volwassen onderzoeker enerzijds en het kind of de jongere anderzijds (*ibid.*, pp. 13 & 19). Dit gedeeld eigenaarschap laat alle betrokkenen toe om d.m.v. keuzes en acties invloed uit te oefenen op het onderzoeksproces en de uitkomst ervan.¹

Voor de omkadering van samenwerkende participatie kan het **referentiekader van de kinderrechten** als houvast gebruikt worden. Zo impliceert een *children's rights based approach to research* (Lundy & McEvoy, 2012a en b; OHCHR, 2003) dat participatieve rechten van kinderen centraal staan, maar steeds in evenwicht zijn met beschermings- en provisierechten. Kinderen en jongeren krijgen informatie (*information*) over thema's die hen aanbelangen (artikels 13 en 17 VRK), en worden, gezien hun inzichten 'in vorming' (*in formation*) zijn, bij het vormen en uitdrukken van hun eigen gefundeerde mening (*in/formed view*) (artikel 12 VRK) door volwassenen ondersteund en begeleid (artikel 5 VRK).

Concreet betekent dit dat een diverse groep kinderen en jongeren een **actieve rol als co-onderzoekers** toebedeeld krijgt. KeKi adviseert dat het onderzoek ruimte laat voor deze rol tijdens alle stadia van het onderzoek. In een eerste fase kunnen de co-onderzoekers de volwassen onderzoeker(s) adviseren over de keuze van de thema's (binnen de grenzen van wat 'vast' staat – de stadsmonitor – kunnen kinderen en jongeren zelf bepalen welke thema's of welke invulling ervan zij prioritair vinden) en bij het formuleren van de onderzoeksvragen (kinderen en jongeren weten zelf het beste welke vraagstelling werkt voor hun leeftijdsgroep, welke antwoordopties duidelijk en toegankelijk zijn, enz.). Gezien het om belevingsonderzoek gaat, is een kwalitatief luik onvermijdelijk (K&S, 2013). Jonge co-onderzoekers kunnen mee brainstormen over alternatieve kwalitatieve methoden die aansluiten bij hun leefwereld en die van hun leeftijdsgenoten (bijvoorbeeld methoden op basis van (nieuwe) media of non-verbale expressie). Daarnaast kunnen zij assisteren bij de dataverwerking (interpreteren volwassenen de resultaten op dezelfde manier als de kinderen en jongeren?), en bij de terugkoppeling van de resultaten aan de Overheid in de eindfase van het

¹ Dat betekent dat de volwassen onderzoeker zich niet volledig hoeft weg te cijferen: de jongeren hebben inspraak, maar bepalen niet alles. Er wordt samengewerkt.

onderzoek. Goede begeleiding door de volwassen onderzoeker(s) is daarbij essentieel: zij zijn mede verantwoordelijk om kinderen bij het vormen van hun inzichten te ondersteunen.²

De **voordelen** van een fundamentele keuze om deze jonge mensen eigenaarschap over het onderzoek te geven, zijn zowel vanuit een kinderrechtenperspectief als vanuit een kennisperspectief zeer divers, op voorwaarde dat het onderzoek op een verantwoorde manier gebeurt (zie Dedding et al., 2013, p. 33). Niet alleen de jonge co-onderzoekers ervaren een positieve invloed van deze manier van werken (zij krijgen de kans om op een betekenisvolle manier hun eigen inzichten over de leefbaarheid en duurzaamheid van hun stad te delen, hun vaardigheden als onderzoekers te ontwikkelen en te bepalen welke aspecten van hun eigen leefwereld hoger op de agenda komen te staan); ook de kwaliteit en bruikbaarheid van het onderzoek heeft er baat bij (het onderzoek sluit nauw aan bij de leefwereld van kinderen en jongeren, de co-onderzoekers kunnen een sleutelrol vervullen bij de toegang van de volwassen onderzoekers naar de te bevragen doelgroep, er is ruimte voor antwoorden en input die vanuit een volwassenenperspectief niet bereikt kan worden en er kan een beter begrip van de betekenis van de data worden bereikt).

De tijd en het budget die voor dit onderzoek ter beschikking staan, leggen echter een aantal **beperkingen** op. Zo is het niet mogelijk om alle steden op een even representatieve en diepgaande manier te onderzoeken voor de gehele leeftijdscategorie van 0 tot 15 jaar (of ouder). KeKi ondersteunt dan ook de keuze om waar mogelijk gebruik te maken van bestaand materiaal. Het wijst in dit kader op onderzoek over de kindvriendelijkheid van de stad wat reeds door VVJ werd uitgevoerd in Hasselt, Mechelen, Sint-Niklaas en Turnhout (in voorbereiding). Hoewel dit onderzoek op een aantal criteria nog niet beantwoordt aan het concept van samenwerkende participatie, zou het bevragen van deze zelfde steden tot over-bevraging van de jongeren en hun vertegenwoordigers kunnen leiden.

Bijgevolg adviseert KeKi om het onderzoek in eerste instantie te **beperken tot een kleiner aantal steden en/of leeftijdsgroepen** (bijv. 0-5, 6-8, 9-11 of 12-15), met de ambitie om deze naar de toekomst toe uit te breiden. Het onderzoeksdesign en het instrument kunnen wel replicerbaar zijn, zolang er per leeftijdscategorie ruimte wordt gelaten voor aanpassingen (zo zullen de (invulling van de) thema's en vragen die 6-8-jarige co-onderzoekers uitkiezen, niet noodzakelijk overeenstemmen met wat de 12-15-jarigen het belangrijkste vinden).

Ten slotte moet het duidelijk zijn dat de ervaring van kinderen en jongeren in de stad afhankelijk is van talloze criteria en omstandigheden.³ Uit pragmatisch oogpunt zal het moeilijk zijn om binnen de beperkte opdracht van dit onderzoek volledig aan deze **diversiteit** tegemoet te komen. Er zijn echter bepaalde technieken die in de hand kunnen werken dat zowel de groep co-onderzoekers als de onderzoekspopulatie zo representatief mogelijk zijn voor de gehele te onderzoeken doelgroep. Numerieke criteria als diversiteit in leeftijd, geslacht, woonplaats (rand of kern) en onderwijsniveau (lager–middelbaar ASO, BSO, KSO, TSO) zijn een minimum en kunnen relatief eenvoudig in kaart gebracht worden. Echter, ook criteria i.v.m. maatschappelijke kwetsbaarheid (bijv. kinderen met een handicap, vluchtelingenkinderen, kinderen in armoede of kinderen in het ziekenhuis of zeer jonge kinderen) dienen in acht genomen te worden bij het samenstellen van de groepen. Hierbij kan gewerkt worden met een diversiteits-matrix (cfr. Zing, Chen & Xia, 2009), doelgroep-specifieke organisaties (cfr. *What do you think* van UNICEF, 2012, 2010 en 2007), oversampling (cfr. Vanassche, Sodermans & Matthijs, 2011) of een combinatie van verschillende methodes. Bij zeer jonge kinderen (0-5 jaar) kan face-to-face gewerkt worden door ervaren onderzoekers (cfr. Lundy, McEvoy & Byrne, 2011), ofwel kan naar de perceptie van de ouders gepeild worden (cfr. Buysschaert & Dominicity, 2012; Hoppenbrouwers, 2011). Ouderbevraging moet echter zuiver gehouden worden: de *perceptie van het kind* op naam van de ouders kan niet, het gaat dan weldegelijk over de perceptie van de ouders.

² Kinderen en jongeren die als co-onderzoekers optreden, kunnen weliswaar geen respondent zijn in het onderzoek. Dit impliceert dat steeds op twee parallelle sporen wordt gewerkt: enerzijds is er de te onderzoeken doelgroep (hun inbreng is data), anderzijds zijn er de co-onderzoekers (hun inbreng is geen data).

³ Daarom leent perceptie-onderzoek zich niet tot *benchmarken*: het gaat om zeer persoonlijke data die geen vergelijking tussen steden tot stand kunnen brengen.